

Eltűnhetnek az egészségkárosító rovarirtó szerek? Az Európai Unió biocidirányelvének felülvizsgálata

Jelenleg számos, a hormonrendszert és a géneket károsító, lehetséges rákkeltő biocid, köztük háztartási rovarirtó szer van forgalomban. Hazánkban ráadásul – a szabályok sajátos értelmezése miatt – forgalomból kivont szereket is használnak¹. Az Európai Parlament Környezetvédelmi, Közegészségügyi és Élelmiszer-biztonsági Bizottsága áprilisban vagy májusban fog szavazni az EU új biocidszabályozásáról.

Az új rendelet célja, hogy fokozottabban óvjuk az emberi egészséget és a környezetet, ennek megfelelően a rákkeltő, a géneket, az immun- és a hormonrendszert, valamint a szaporodási képességeket károsító anyagokat ne lehessen felhasználni a jövőben. Félő azonban, hogy az európai parlamenti jelentés felvizezi a jogszabályt, így az nem fogja biztosítani az emberi egészség és a környezet védelmét, valamint a káros anyagok kiváltását. Az európai zöld szervezetek – köztük a Levegő Munkacsoport – ezért megkeresték az EP-képviselőket, hogy ne engedjenek az ipari lobbijának.

Az európai szabályozás

Míg a növényvédő szerek használata csökken Európában, addig a biocidok (peszticidek, melyeket nem növényvédelemben használunk, hanem megtalálhatóak például a rovarirtó, fertőtlenítő szerekben) alkalmazása jelentősen nő. Számítások szerint 2009-től világszerte évente 5,4 százalékkal fog nőni a biocidpiac². A legismertebb biocidként használt szer, a DDT kivonását sajnos nem követték hasonló kockázatcsökkentő intézkedések. Számos, a hormonrendszert és a géneket károsító, lehetséges rákkeltő biocid, illetve sok egyéb, a halakra és más vízi élőlényekre fokozottan mérgező rovarirtó szer van hazánkban is forgalomban. A hazai vegyszeres rovarirtásban ráadásul a szabályok sajátos értelmezése miatt forgalomból már kivont, kockázatot jelentő szereket használnak³. Az éghajlatváltozás sajnos a szúnyogok és kullancsok terjedését, számuk növekedését eredményezi. Az árusított rovarirtókban megtalálható például a növényvédő szerként már betiltott lehetséges rákkeltő és immunkárosító permethrin, a hormonkárosító d-fenothrin, a rákkeltéssel gyanúsított s-bioallethrin.

Az Európai Bizottság tavaly júniusban terjesztette elő a biocidok európai engedélyezéséről szóló rendelet tervezetét (COM(2009)267)⁴. A Bizottság sajtóközleménye szerint⁵ az új rendelet célja, hogy fokozottabban óvjuk az emberi egészséget és a környezetet – így remélhetőleg hamarosan el fognak tűnni a legkárosabb szerek Európából. Az új jogszabály értelmében lesz egy pozitív lista, hogy mely biocidok használhatóak

¹ http://www.levego.hu/vegianyag/sajto_16.htm

² <http://www.freedoniagroup.com/World-Biocides.html>

³ http://www.levego.hu/vegianyag/sajto_16.htm

⁴ <http://ec.europa.eu/environment/biocides/revision.htm>

⁵ <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/913&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>

Európában, valamint megvalósul egy egységes új uniós szintű engedélyezési eljárás. A jogszabály az 1998-as (98/8/EK) irányelvet fogja kiváltani, és a tervek szerint 2013. január 1-jétől fog életbe lépni.

A jelenlegi szabályozás az ipar számára költséges és nehézkes, ugyanis akadozik a [kölcsonös elismerés](#)⁶, azaz az egyik tagállamban engedélyezett szer másokban történő engedélyezése, továbbá az adatmegosztás hiánya miatt minden tesztet párhuzamosan végeznek. A [REACH-hez](#)⁷ hasonlóan kötelező megosztani a gerinces állatokon végzett kísérleti adatokat, elkerülendő a felesleges párhuzamos állatkísérleteket és költségeket. Az Európai Bizottság számításai szerint az egységesülő piacnak köszönhetően a vállalatok az elkövetkező tíz évben 2,7 milliárd eurót tudnak megtakarítani. A jogszabály a biocidok használatát is szabályozni fogja, továbbá – mivel rendelet és nem irányelv – nem hagy szabad mozgásteret a tagállamoknak a végrehajtásra. A jogszabály része jelenleg egy kritériumrendszer, amely meghatározza az egészségre és környezetre veszélyes azon biocidokat, amelyek egyáltalán nem lesznek engedélyezhetőek Európában. Emellett ezentúl csak nagyon korlátozottan lehet ruhákat és bútorokat biocidokkal kezelni.

Christa Klass német néppárti képviselő, a biocidrendelet európai parlamenti jelentés-tevője február végén hozta nyilvánosságra parlamenti jelentéstervezetét. A [Növényvé-dőszer Akcióhálózat](#)⁸ (PAN Europe) – melynek a Levegő Munkacsoport is tagja – és más európai zöld szervezetek szerint a jelentéstervezet sem az emberi egészség és a környezet védelmét, sem a veszélyes anyagok kiváltását nem ösztönzi.

Mit szeretnénk elérni?

A PAN és a Levegő Munkacsoport azt szeretné, hogy a hamarosan sorra kerülő európai parlamenti szavazás során a képviselők elsősorban a környezetvédelmi és egészségügyi szempontokat támogassák, és ne az ipar rövid távú érdekeit. A zöld szervezetek kérik a döntéshozókat, hogy csak az egészségre nem kockázatos anyagok engedélyezését tegyék lehetővé, azaz az elkerülhetetlen vészhelyzeteket leszámítva ne engedjék a veszélyes biocidok használatát. Szigorú kritériumrendszert kell ezért felállítani, hogy mely anyagokat szükséges azonnal kivonni a forgalomból, és melyeket szükséges fokozatosan helyettesíteni. Így rákkeltő, a géneket, az immun- és a hormon(endokrin)rendszert, valamint a szaporodási képességeket károsító anyagokon túl fontos, hogy az emberek szervezetében felhalmozódó, illetve nem lebomló, azaz bioakkumulatív és perzisztens anyagokat is szigorúan korlátozzuk. Lényeges, hogy minél hamarabb ki legyenek váltva a káros anyagok kevésbé ártalmasakra, és a jogszabály ösztönözze az alacsony kockázatú anyagok és az egyéb, biztonságos nem kémiai módszerek alkalmazását.

Az Egészség- és Környezetvédelmi Szövetség (HEAL, Health and Environment Alliance), melynek szintén tagja a Levegő Munkacsoport, felhívja a figyelmet, hogy sem a Bizottság, sem a jelentés-tevő javaslata nem biztosítja az érzékeny csoportok (csecsemők, terhes nők, idősek, betegek) védelmét. Több tanulmány is született az utóbbi időben, amely a biocidok fejlődő magzatokra jelentett fokozott veszélyeit bizonyította. Francia vizsgálatok szerint például, ha az anyák a háztartásában – akár csekély meny-

⁶ http://ec.europa.eu/environment/biocides/pdf/council_july09.pdf

⁷ Ld. http://levego.hu/letoltes/kapcsolodo_anyagok/reach_0806.pdf

⁸ <http://www.pan-europe.info/>

nyiségben is – rovarirtó szert használnak, kimutathatóan növekedik a daganatos betegségek kialakulásának esélye a gyermekeknél.

A zöld szervezetek szerint az új jogszabály nem szabályozza megfelelően a biocid-használatot. A Levegő Munkacsoport szerint továbbá fontos hatékonyan szabályozni, hogy a közterületeken mikor és milyen módon szabad biocidokat, elsősorban szúnyogirtó szereket használni. A zöldek szeretnék emellett, hogy a lakosság és a társadalmi szervezetek is megfelelő információt kaphassanak a biocidok helyi és országos használatáról.

Budapest, 2010. február 28.

Simon Gergely
környezetkémikus
Levegő Munkacsoport